

ер. Бир авес Совет Эвилели ушар-чүүл
ел бодаар болзунарза, чаканынар ол. Бе-
торлуг пассажир самолёдун көргүстү. Эки-
3-кү арында).

Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтун Англияда чоруп турары Н. С. ХРУЩЕВТУН чугаазының төңчүзү

де самолёт болур. 90 кижини ол көдүрүп болур деп биске чугааладылар. Бистин сүрагыг удуз-чуу конструкторуус академик Туполев болза 170 кижини көдүрүп самолётту түзүшүп турар. Ол самолёт база-ла дөрт моторлук болур. 47 кижини көдүрүп дөрт моторлук самолётка олурган бис Лондондан Бирмингемге ужуп келиш. Ол база-ла эки самолёт, оон дүргени шакта 500 километр. «ТУ-104» деп реактивтик совет пассажир самолёту ийи моторлук, 50 кижини көдүрүп болган дүргени 800 ажыг километр.

Техниканын өскө хевирлерин хөгжүдериңге бисти хожудан турар деп бодаарыңиз. Биринчиден чок. Совет Эвилелиңге самолёттан оқтаан водородтук бомба эң баштай-чазылган деп чүе факт-ла болгай, ыңчаарга бар медалер эугаар азырга, АКШ-ла водородтук бомбаның чүгө кезе чазылган болган термодролук чепсектик шенелдезин чорударыңа ыңа чаз-ла белеткенни турар. Ракеттик чепсектик хөгжүдериңге хамаарыштыр бис база-ла хожудан калбаан боор бис деп бодаар мен.

Мен мону чүе чугаалап турарым ол? Ким бир кижилерни көрдүдүр дээш чугаалабайн тур мен. Боо-чепсектик кызырары дээш, атомук болган водородтук чепсектик хоругдары дээш туржуп келген болган туржуп турар бис. Бистер бо айтырыңиз талазы-биле бодуустун боттук сарааларымыз кырген бис. Ол дугайын мөөң бо таварылаада чугаалап турарым ужуру болза бистин-биле салгылажылган канчаар-даа кызыгаарлаар чорук Совет Эвилелиңге техниканын хөгжүдериңге моондактаан болган моондактап шыдаас-даа деп чүвени сагындырып каар дээш олду. Оортан калдыг түнелди кылып болурун ыңаа? Садыглажыр херек. Бистин чурттарымыз аразында харылааларда бар болуп турар бүгү төңгөктөрүңиз дескидериңге чүгө садыгын калбак хөгжүдериңге дузалап шыдаар.

Будуругеңиз англи культуразы биске билиңгир: силерге, чижээ, станок тулушкуну эки хөгжөөн. Бистин чуртуусе силерден станоктарыңиз салып ап болур ийик. Ол чорук силерге-даа, бистерге-даа ажыстыг болур ийик. Биске херектик чамлык станоктарыңиз бүдүрерине күжүңизини үндүрүп турарыңиз оорунга бис. Бистер оларны силерден салып ап, эки чагыларын силерге берип болур ийик бис. Ыңчаарга бир тээ силер биске станоктар сатпас болганыңарда, бистер оларны бүдүрерин таарыштырып кирер ужурга таваржыр-дыр бис. Ол чорук оларны бүдүрерин организастарыңиз немелде чарыгаларын летен турар болбайнаа, ыңчанмыже алыңаңа барып бистер бодууска херектик станоктарыңиз тургузуп алыр бис, а силер бодууларыңиз үдүрүңгө ажыктыг чыгарып чок болуп апаар-дыр силер.

Ыңчаарга бистин совет кижилериңиз эки чүдүлдерин кылып ап шыдаар дээр-иңге чигизер кижилериңиз ам тыптыр чегей-ле боор. Бистин кижилериңизге ты-

Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтун англи шериг-агаар күштеринин базасын көргөні

ЛОНДОН, апрель 23. (СЭТА-ның тускай корр.). 16 шак 05 минута турда эштер Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев болган оларны үдөп чоруу кижилер Маркемде (Горфолк графствозу) хааның шериг-агаар күштеринин аар бомбардировщиктер базасынга «Войкаунт» самолет-биле ужулуп чедип келгенер.

Базата совет удуруткучулары Великобританиян Ужар-чүлү министр Н. Берч, хааның шериг-агаар күштеринин штабынын начальнигиниң ораакчысы Ужар-чүлүң кол маршалы Г. Бродхерст, Ужар-чүлүң ораакчы маршалы Л. Лоур, Ужар-чүлүң ораакчы маршалы С. Бадтон болган хааның шериг-агаар күштеринин өскө-даа генералдары

базата офицерлери уткуп алганнар. Аэродромга хүндүл таныштыгы тургузупкан турган.

Ужар-чүлү министр Н. Берчинин чалаанын эугаар совет аалчылар аэродромга дөрт моторлук аар реактивтик «Валиант» деп бомбардировщиктерден, ортумак ийи моторлук реактивтик «Канберра» деп бомбардировщиктерден болган «Хантер» деп эң чаз реактивтик истребительдерден тургустунган бөлүк самолеттары көргөннөр. Көрүлдеңиз соода англи удуруткучулар алды «Канберра» бомбардировщиктер-биле бөлүк ужудушкуну совет удуруткучуларга көргөскөннөр.

Оон соода Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев болган оларны үдөп чоруу кижилер

вынтыр чорук-даа, билиг-мергежи-даа, чогаалчы чорук-даа бар. Орус чогаалчы Лесковтун «Салагай киж» деп рассказы помчан ири силер бе, билбес мен. Шаанда шакта кандан кара-бытты ол-ла хемчээни-биле кылган орус хаанга белетке берген англи уран-шеверлерин чогаалчы көпчүг эки көргүскөн. Орус хаан англичаннарнын уран-мергежини магадаан болган улам-на болбазырангай кылып шыдаар эң эки орус уран-мергенерини тыварын ол дужааган. Ыңчаарга Туланын уран-мергени салагай киж тыывыган болган ыңдыг чүвени ол кылып кирипкен: Ол чүңү кылып кааныл? Ол киж ыңдыг кара-бытты дарганнап кылган, ыңчанган чүгө улагаттырар шил өттүр көрүп болур улам-на нарын ажыкты ол кылган.

Орус уран-мергенерин чогаалчы шак ыңчаар көргүскөн. Ол рассказы хөөр-диштин шоогуз эвес боор деп бодаар мен. Бистин күш-ажыгы ыңаа, салгылажылган, салгылажылган улуусу каным-даа машиналары тургузуп шыдаар болган херек кырында тургузуп турар-даа. Өскө чурттар биске херектик машиналарын сатпаска, бистер бодууска эргемок чүгүл чүдүлдерин шунтузун кылып ап турар бис.

Садыгы хөгжүдери биске-даа, силерге-даа ажыктыг. Бо бүгү садыг-үдүтүр бөдүлдеринин төзөлөкчилери силерден хамаарышпас, дыка хөй чүдүлдер чазактан хамаарыш деп чугаалап болур силер. А чазак—бис өскө күрүнелер-биле эвилелчи харылааларын туруп турар бис, ыңчанган Совет Эвилели-биле салгылажылган кызыгаарлаашкыны чорудар ужурга таварышкан бис — деп сөзсөөр чадаса. Калдыг-бир илчирбелечек коштунчак чүдө болур-дур. Ол илчирбени үе тыртар апаар. А ону канчаар кылырын болунар болунар.

Силерин чүдөп алыңа эвилел чоруулар дээш, база катап өөрүп четперин чөшкөөр көрүңер. Бис Великобританиянын чазы-биле чугаалажышкыны уламчылаар бис. Бүгү-ле айтыргыларын дораан шиптирай шөп ап шыдаас бис, ыңчаа-даа эки өгөн салырын орадылар бис. Бистер бистин чурттарымыз каян-даа бот-болуңа удуу дайыдашпазын деп сеткялине алызында күзөөр бис. Бистер кымың-биле-даа дайын кылырын күзөөр бис.

Эрткен үеде бистин удуустарымыз чалгыс олуругга болуп алган кам-даа удаа — Наполеонга удуу-даа, делегейини бери дайынында-даа, делегейини ийги дайынында ийги дайында удуу-даа калы демселжип чорган. Ыңчаа-даа эрткен үеде ол дайыннарнын доозулганын соода харылаалар баксырап эгелер турган кам-даа таварылаалар бар болгай. Ону дайыннар ажылап турган, олар чепселгенни алган, дайынны катап өскүдүп турган. Бистер мерген улаңгыр чорукту улам удуу-биле көргүзө, чаз дайынны өскүдүрүн болдурбас ужурау бис. Бистер Совет Эвилели биле Великобританиянын аразында найыраалды харылааларын быжылгаар дээш быжымы-биле туржуп турар бис. Силерин чедипкиңиз болуруңар күзөдүңиз, англи удуустун аас-кеңиктик болурун болган чектелерин күзөп тур бис.

Совет удуруткучулар Тушинога болур Ужар чүдү хүнүнүң байыраалыга ужуу чүдү министр Н. Берчин болган Англиянын шериг-агаар күштеринин удуу офицерлерин чалаан.

18 шак 25 минута турда эштер Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев болган оларны үдөп чоруу кижилер Лондонге эл чедип келгеннөр.

ЛОНДОН, апрель 23. (СЭТА-ның тускай корр.). Дүң Н. А. Булганин болган Н. С. Хрущев олар лейбористик партиянын куускомунуң оларга алдар кылдыр тургускан дүшкети шайлаалыгына олуршканнар.

жыңы — Вестминстер ордунун чанынга чедип келгеннөр. Алчылар олурган автобильдерин парламент байыныңче эртип чоруп турганын дыка хөй лондончулар сонугулар көрүп турган.

Вестминстер ордуга совет удуруткучулары общиналар палатасынын спикери (даргазы) У. Моррисон хүдээ алган, Н. А. Булганин болган Н. С. Хрущев алдар кылдыр У. Моррисон спикер бажы-

лар чыскаал шайлаага салынга эртеңи шайлаага тургускан. Шайлаага Премьер-Министр А. Иден, Даштык херектер министр Селвин Лойд, Чырымышкы министери Д. Эклс, парламент кижигүнери консерваторлар болган лейбористер, оон иштинде лейбористик оппозицияны баштыгы Х. Гейтселл олар олуршканнар.

Делегейде бирги Совет республика болза, Россиянын Совет Федеративтик Социалистик Республикасы болган. Оон күрүне тургузуу өскө совет республикаларга үзөгөр болган. 1922 чылдың декабрь 30-де Советтерин Бүгү-эвилел съездинде оларын чалгыс аай күрүне — ССРЭ кылдыр эки тура-биле каттыжымышкы болган.

Хостуг, дең эргелг, хамаарышпас нацияларын эки тура барымдалаан калы ажылдажылган болур ССРЭ-ни тургузарыңиз идеязы бүрүнү-биле ууң Ленинге хамааржыр. Ленин чалгыс аай эвилел күрүнеден чедипкиңиз социалисттик тургузушкуну, бүгү удуустарын бүгү таламды хөгжүдериңиз болган чурттуң камгаларын артызын быжылгаарыңиз эң чүгүл байдалын көргөп, бо идеяны илп үндүргөн, үндөйлөөн болган хөгжүткен.

Совет Эвилели — төгүтө туруп көрбөн, хөй националдыг күрүне. ССРЭ-де кирген совет республика бүрүз хамаарышпас күрүнеңиз эргезин бадалаап турар болуңуң дээп болбас деңсөөрлүк, бодуңа эрге-чагырганың дээди органның, бодуңуң конституциялыг. ССРЭ-ни тургузганыңа национал айтырыгга Коммунист партиянын теориянын болган политиказын тилдегези болган.

Ленинни национал политиканы амындагы боттандырганы Октябрь революциянын чазалп алышкынынын быжылгаарында болган хөгжүдериңге, социалисттик инитиелди тургузарыңа онза ууң ужуу-дузалап болган. Ленинни национал политикага үндөйлөп тургустунган ССРЭ-ни удуустарыңиз найыраал Ада-турттуң Уулу дайынынын чыдарында онза ууң күштүү-биле илээр. Чүгө Совет Эвилелине бистин чуртувустун бүгү удуустарыңиз каттыжымышкы, оларны бузуулаа найыраа быжылган турарымын, оларны Коммунист партия удуутуп турарымын ачымында, олар дайымын

Сүт бараан фермазында

Сүт-Хал районун «Сталинчы орук» колхозунун саянчылары өрткөн чылдыңдан хөй сүтү саап ап туралар. Саянчы эш Кызыл өрткөн ажы-агый чылының 6 айларынын дүргүзүндө ийек бүрүзүңе чүгө 196 литр сүтү саап ап турган болза, бо чылын ол-ла үеңиң дүргүзүндө 247 литрин, саянчы эш Копеек өрткөн ажы-агый чылының бирги чартымында 179 литр сүтү, а бо чылын ол-ла үеңиң дүргүзүндө 221 литрин сагганнар.

Ындыг-даа болза бо саянчыларын сүт

саалдазының көргүзүү областың мурнак саянчыларынын чижээ-биле деңсөөрге дыка куду болуп турар. Соруга болза сүт саалдазын көвүдөй дээш бүгү-ле болунар хемчегерин ап чорудар болур. Бо талазы-биле колхоз баштаар чери болган сүт-бараан фермазынын ажылдакчылары ууң ажыларын кылып ужурау. Колхозтун саянчылары ийек бүрүзүңе, ортумаа-биле 800 ажыг литр сүтү саап азыр деп хүдөөлө алганнар.

М. ЧАРТАН-ХУНА.

Тудуг бригадазында

Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг көдө ажы-агый артелинин тудуг бригадазы бо чылын 1100 кубометр ыяшты белеткээр планын турган. Черде кестинген ыяшты алырга, ол план ажыг күзүсүн-ген болза-даа, тудуг шөлдө сөөртүн алган чүгө 560 кубометр болган.

Ам белеткетиңиз ыяш-биле тудугчулар чуртталганың 16 бажынаарының, чунар бажынының, плаформаның болган ийи чүс тонна тараа кирер складтын хаазын туткан, база дөрт бажынаарын алдаанда дөжөөн салып өгөлөөн.

М. ЧИМБИИ.

Дуржулгалыг чылгычы

Чаз-Хал районун «Тинделге» көдө ажы-агый артелинин кижигүңү эш Балган 1949 чылдан эгелер чылгы кадарын келген. Эш Балган бодунун ыяш турар ажылында ууң мергежиңиз, кадарында мадарының олар-бачырын таарыштырып, семис, шыраак болурун чедип алган. Ол чылгынын Сарыг-Кол дугларынын шоттарында, Чиге-Хову, Сарыг-Синген шоттарында олардын кыштааш, амгы үеде Кара-Тал, Төң-Терек шынааларында, Аргалмыты, Оваалыг-Даг шоттарында, Алдымы, Устүү шотуларын дегем оларарында оларалып турар.

Н. ЛОПСАН.

Колхозчу арчы

Чаз-Хал районун Молотов аттыг көдө ажы-агый артелинин кижигүңү дуржулгалыг арчы 85 харлыг эш Маалыр бичегинден турар аяныр ажык чорууду, үеңиз аң-аукуту хөйү-биле тып, көдө ажы-агыйнын хоралакчылары — бөрүлөр болган өргөлөр-биле ургучу демисежип чорган. Колхозчу амыдырал-чуртталганын үзөңдө аң-ауу тывыжын.

Х. ТОВАРИШТАЙ.

Кымны-даа дүвүретпээн

Улу-Хем районун «Партиянын XIX съездин» колхозунун сууру бөлдү талазы-биле эң таарымчалыг Арыскан деп черде тургустунган.

Суурун чурттакчыларынын өзүп турары-биле чергелештир чаз-чаз тудулар улам немелжип турар. Ыңчаа-даа мурнуку чылдарда калдыг-даа план чокка туттунган чавыс, шынары куду бажынаар суурун хевирин үрөп турар. Гараж, дарганнаар чер, тараа склады тутса чогуур планнаап черинден жажыдып туттунган.

Суурун чорудуу чурттары ороод кажалары-биле болган бажынаары-биле мунгалтадып туттунган. Ыңчанган кудумчулар үй-балай апарган. Мынчага чедип чалгыс-даа чурттагы бажынаарын деңсөөрүн ногаанчылар ажыкча өгөлөп кирбөөн. Чүгө чурттакчыларын эвес,

харын чери чыл школазынын, кижэ эм-негезинин, клубтун, магазиниң болган колхоз конторанын чанында безин ыяш тарылгазы чок болуп турар.

Мынчага чедип суурда чалгыс-даа кудук кастымаанындан чурттакчылар сугун ырак черден ап турар. Чалгы үеде колхозчу өргө бурзу моланынын чанында отогордуг болуру эргемок чүгүл. А суурда ороод сугтарга хамаан чок, харын ижеринге херегелештир сугун ууң үнелин колхоз баштаар чери бөгүңге чедип өөрөңип көрбөөн.

Суурун арыг шевиринин ийити байдалы дыка четпес. Чурттакчыларын, школаның, интернаттын, столованың чууну-пок төгөр тускай онгарлары чок.

Т. КОНГАР.

Коммунисттик партиянын Ленинниң национал политиказы

Коммунисттик партия бистин социалисттик нацияларымын калы ажылдажылгазын могаг чок хөгжүдүп, быжылгап турар. ССРЭ-ниң удуустарының акым-дуума найыраалын күштөдирер дугайында партиянын сатып салышкыны Совет Эвилелин Коммунисттик партиянын төгүдүг XX съездинин шиптирайында бодунуң чалыңнаачак илчирешкенин алган. Онза чүгүл теоретиктик болган политиктик айтыргылар-биле чергелештир сөзд амгы үеңиз байдаларыңа дүштүр партиянын национал политиказын үндөңиз айтыргыларын чырыткан.

Национал харылааларын талазы-биле партиянын политиказын дугайында съездинин айтышкынына социалисттик нацияларын улам ыңайгыг чектелешкенин онза ууң ужуу-дузалап. Ленинни Топ Комитетте удуруткан партиянын шын национал политиказы болза, хөй националдыг Совет күрүнеңиз күжүңү болган шиптирайыңиз дриг чогаалкыч үндөңиз, коммунизмге оруктан бистин чедипкиңиз шипчөөшкенин бистин кал негеделеринин бирээзи болур.

Коммунист партиянын баштыңчызы, Совет күрүнеңиз үндөйлөкчиз Владимир Ильич Ленин национал айттыргы талазы-биле бистин партияныстың программаны болган политиказын ажылдап кылган. Ол удуустарын бүрүн дең эргелиг болур чорун хүдөө көрүңге өрөдү, национал удуустарга хамаарыштыр албадашкыны бүгү-ле, калдыг-даа хевирлерин шиптирайып буруу шалп чоран. Чүгө эки туралың болган дең эргелиг аргелерге үндөйлөп, удуустарын быжыг каттыжымышкы боттаңгай туруп болур деп Ленин айткан чоран.

Бүгү нацияларын күрүне болуп аңгылаңырга чедип баш минир эргезин хүдөө көрбөс болза, ажыкчы чоңнарнын аразында долу илчирешкени болган эңсетки каттыжымышкы болдунаас.

Оон-биле калы Ленин удуустар бот-боттарын амыаала аңгыларын болган шиптирайыңиз сатып салып чоран. Удуустарын баш минир эргезин хүдөө көрү чоруп бир нациянын өскө нацияга хамаарыштыр эжелеп алыкчы чүтүүшкүңү болур дээринге калдыг-даа үндөңиз ийи уулап чок кылып, уулу-уулу күрүнелерин тургузар болган алымында демократтыг үндөңиз нацияларын чоккушаажымышкынын, харын-даа каттыжарын болдурар арганы берип турар.

Аңгы-аңгы нацияларын ажылыңнаарын аңгылай көрүп, бир нация өскө нациянын мөчүрүңүң күсели-биле тергил-дээрин быжылгаар сорулгалыг буржуа национализмге чыгча-шавкыч шүтүмүч-лел Ленинниң ажыларында бердиген.

Коммунист партиянын баштыңчызы Ленин буржуа национализмге пролетария интернационализми — демократия болган коммунизм дээш калы демиселге национал болган расазы ылааг чокка ажыкчы чоңнарнын эңсетки каттыжымышкынын уурааныштыр тургускан. Ленин бистин партияныстың — чалгылыш чок шыкчы пролетария интернационалисттерин партиянын бүгү нацияларын ажылыңнаарын чалгыс аай, аңгы талазы-биле организастык кылдыр тургузар болган каннадырын быжыргаткан.

Национал айттыргы талазы-биле бузул марксизм программа-биле чепселген Коммунист партия ол программаны

боттандырар дээш чалгылыш чок демисежип келген. Россиянын бүгү удуустарынын миллион-миллион ажыкчы чоңнарнын партия интернационализмин өзүңүңа кижиткен, мөчүртүргөн удуустарын национал-хосталгалыг шипчөөшкенин буржуа-помещик тургузуга ууу ажылыңнаарын демисели-биле каттыжарын чедип алган. Ол болза, Октябрьин социалисттик Ууу революциянын тилдегезинин харын эң кол байдаларыңиз бирөөн болган.

Совет эрге-чагырганы тургусканынын сөөдүңе Коммунист партия национал айттыргы талазы-биле Ленинниң ажылап кылган программанын амыдыралга быжыг туруштук болган чалгылыш чок боттандырып келген. 1917 чылдың ноябрь 16-да «Россияны удуустарынын эргелерин декларация» чаралыгтан. Аңаа удуустарын дең эргезин болган хамаарышпас чорун, оларын шүт чарыгында болган хамаарышпас күрүнелерин тургузарыңа чедип хостуг баш минир эргезин, Россиянын деңсөөрлөндө чурттан турар бисе националдарыңиз хостуг хөгжүр эргезин чарлаан.

Капитализмин үзөңдө шиптирайыңиз мес национал айттыргы Совет эрге-чагырганын туруп келгениңиз баштайгы хүнеринде-ле ыңчаар шиптирайыңиз. Ыңчаа-даа Россиянын удуустарына тымыс-кан эргелерин боттандырар, бүгү амыдыралга чаз-буулаа тургузар, эргелер баштап өөрөңер, хожудангай чорукту тилээр, эң долу илчирешкени, акым-дуума чалгыс аай төдөргай меделер билдиринге үндөйлөңиз удуустарын эки-тура барымдалаан эвилелер тургузар талазы-биле удуустарга дузалап ужуруу турган. Помещиктерин болган капиталистерин мөчүдүлөңиз чүс-чүс чыдарлар артырганы илчирешпес чорукту ууу-

бүрүнү-биле тилеп шыдаар аргалыг болган.

Бистин партияныс бодунуң национал политиказын социализм национал ылааларын болган онзагай чүдүлдерин чүгө чалгылап турар эвес, харын бүгү нацияларын болган национал удуустарын экономика болган культуразын бүгү таламды хөгжүдериңиз болган чепселештирер хандыр дугайында ленинчи өргөдиги барымдалаан келген болган барымдалап турар.

Коммунист партия бистин чуртувустун нацияларынын эргин тургузуган сааган-алганы амыдырал, ажы-агый, культуура талазы-биле дең эвес чорун дүргөн херек кырында ууукаарыңа бүгү чүдүлдерин кылган. Шаандагы национал кыдыр-кымыгар черлерин удуустарынын социализмге хөгжүдериңиз оруун Ленин айткан. Ийитиңиз-биле кижэ төрөткөңиз формация болуп ыаыаала болур хөгжүдериңиз капиталисттик чазамы аңгы-аңгы удуустарга черде чалыш чок чүе болбас дээрин Ленин баш бурунгар көргөн.

Мурнакчы чурттарыңиз пролетариазынын дузасы-биле хожудангай чурттар хөгжүдериңиз капиталисттик чазамы эргелг социализмге шипчип болур.

Ленинниң өөрөткени ышкыч ыңчаар болган. Бистин чуртувустун эң-не хожудангай кыдыр кызыгары черлери социализм тургузушкуну чоруп турла орус удуустун харам чок дузаламчыны болган чурттуң бүгү өскө удуустарынын бот-боттарында акым-дуума дузаламчыны дузасын ачыңадына кыса хуусада кестүү көрбөөн шүраашкыны кылган—ажы-агыйнын капитализм мурнуңагы хевирлеринин инитиел амыдыралынын социалист хевирлеринге шилчөөн.

Ол болза, тургузушкунуң болган демиселдин чылдары турган. Биске, хожудангай чуртка, индустриализация болу-нуп болур дээринге шыныккайп турган, ажыкчы аңгынын дайынаары ыңчаарла баштырар ковайтып турганнар. Даштык капиталистер национал республикаларын бойдус байлактарын ажылап кылдыр боттарынын хазунга эжелеп алырын каш

удаа ораалдашкан. Хамааты дайынынын доозулганын сөөдүңе удааанда англи капитализм Уркват: «Киргизиянын ховуларында, Балхаштын чокка кавымында болган онза-даа ыңай черлерге шипчиле кылдыр амыр менсө берип көөр силер бе? 50, харын-даа 100 чылдар эртпези шаанда силер ол черлерин чере ажылап шыдаас силер» деп совет ажы-агыйжыларга чугаалап турган.

Империалистерин чүдүрүп турганы ышкыш 50—100 чылдарга эвес, харын үй-беш чылдардан эвөөн үеде Совет күрүне чурттуң индустриализациянын боттандырган, бүгү совет республикаларын ажы-агый көдүрүшкүңүң чедип алган.

Совет республикаларга барып көрүңер. Оларнын амыдырал чалгыларында яныз-бүрү ылаалар тургуз-даа, чер болганда хөгжөөн социалисттик удуштуу болган ырак бурунгар хөгжөөн социалисттик көдө ажы-агыйны оон көөр силер. Эң улуң эвилел республикаларын эвес, РСФСР-ни болган Украинаны эвес, а хааның Россиянын эң-не хожудангай национал кыдыр-кызыгар черлери турган республикаларын эң көрөөңиз. Чүү бо-уруу? 1913 чылга деңсөөрге Тажик ССР-ниң деңсөөрүндө бүгү удуштуун инити продукциязы 1955 чылга 24 каттап, Казах ССР-ниң — 33 каттап, Киргиз ССР-ниң — 37 каттап, Армян ССР-ниң — 41 каттап улгаткан. Мынзыг байдал бүгү Совет национал республикаларга болдуңган.

Совет эрге-чагырганын чылдарында эвилелдешир республикаларын чүгө экономикалык байлаы чартаганын эвес, ССРЭ-ниң бүгү удуустары социалисттик ула-шынарын, национал хевирлиг культууралин көстүп көрбөңиз-биле чектелештирер база чедип алган. Чер болганда 7 чылдың өөрөдүлгөз боттаткан, алдыгы беш чылда колдуңда бүгү-ниги ортукма өөрөңдө боттаткан турар. Революция мурнуңа бистин чуртувуска, ылаңгыя национал кыдыр кызыгар черлерге, чоңунуң хөй кезин бажык бажыс турган. Чижээ,

Часкы тарылганы кыска хуусаада доозарынче бүгү-ле күштү мөөңнээр

Баштайгы үш хуннерде

ОБЛАСТЫН КОЛХОЗТАРЫНДА
ЧАСКЫ ТАРЫЛГАНЫЧ ЧОРУП
ТУРАРЫНЫЧ
МЕДЭЭЗИ

(1956 чылдын апрель 25-те)

Районнар аттары	Нинтизи-биле казын чажып тараны (хуу-биле)
Тес-Хем	58,0
Улуг-Хем	51,3
Чаз-Хөл	41,9
Кызыл	40,6
Сүт-Хөл	28,1
Чөөн-Хемчик	21,8
Барыш-Хемчик	19,6
Эрзин	17,0
Өвүр	15,3
Бай-Тайга	12,6
Танды	10,1
Каз-Хем	4,5
Бин-Хем	—
Тожу	—

Күш-ажылчы илерээшкн

ЧАЗ-ХӨЛ. (Телефон-биле). Партиянын болгаш чазактын көдө ажил-агый ажилдакчыларынга үндүргөн кыйгырынын Чаз-Хөл районунуң колхозчу тараажылары болгаш механизаторлары күш-ажылчы белек көдүрүшкүгө уткан. Партия районунун секретары эш Бегинин редакцияга дыңытканы болза:

— Районнуң колхозтары шык башырып илтирээрин чогуур өйдүдө дооскан, амгы үдө тарылга кидин-не түдүктөп турар. Апрель 24-ке чедир район тараа култураларынын чажылдазын 40 хуу күүсеткен, а чамык колхозтар кызыл-тастын тарылганын дооскан, ам пландан ажыр чажып турар.

Молозов аттыг колхоз 60 хуннерде 814 гектарын тараан, ылангыя кол култура болур кызыл-тастын планын 620 гектар, а керек кырында 643 гектарда чашкан. Трактористер Чамба, Мешпей-оол олар чаштырар онаалданы хүн-бүрү 150—200 хуу күүсеп турар, а Ою апрель 21-де 300 хуу күүсептен.

Сталин аттыг колхоз тараа култураларынын чажылдазын 43 хуу чедирген азы 845 гектарын тараан. МТС-тин ында эш Савченкога удууткан механизаторлары өн ажилдап турар. Ол колхоз кызыл-тастын тарылганын ам пландан ажыр чорудуп турар.

Коммунистг партиянын ленинчи национал политиказы

кижилер бүгү чоңун чүгө чартык хуузу болуп турган. 1906 чылдагы «Кижизилдегил хуузу» деп журналга парламенттин чүдүлгөсүнүн Ортакы Азиянын улустарынын ортузунга бижик бижик чорутуу уузкаарына бижик бижик айлалг болур чорутуу өздүгүзүнүн мчаарлыгы темпелер-биле алыр болза, 4.600 чык негетинер деп санап турган. Совет эрге-чатырга ону 120 катан дүргөн кылган.

Партиянын XX съездинин илтирден Совет Эвилелинин янзы-бүрү улустарынын төлөөлүлери нинтигел хөгжүдүлгөсүнүн өң парин айтыргаларынын бирөөсү—национал айтыргалы коммунисттер партиянын канчаар чедикчининг шийитилгенин дугайын бүзүрелдиг болгаш чоргааралыг чугаалап турганнар. Национал айтыргалы төгүдө бир-ле дугаар бисте буюуг демократтыг буга шийитилгенин чоргаараларын өргөйлөт бис. Чурттуу бүгү улустары боттарынын социалистг Төрөн чуртууга ханы хундүткел-биле болгаш ынакшыл-биле долдунган, бүгү улустун эрге-ажынын меделер билишкн, боттарынын хой националдыг Ада-чуртунун салым хуузу дөш харым-салга оларда төртүткенин, совет патриотизм баступ келгени болгаш хөгжөөн чыгаар-ла билингир-дир.

Болуун төрөн чуртууга ынакшыл ажилчы чоннарың бүгү делегей эл-сетки каттыжымшыгына, социалистг интернационализме чөрүшкел болуп турар деп санап болур бе? Патриотизмн ынаар көөр болза, үндөсүн-биле шыа асеп болур ийик. Ийик чорук кижилеринг национал сетки сорун чүгө дарамчалаан болур болгаш социалистг нацияларын кады ажилдажылаан быгылаарынга, бүгү чурттарын ажилчы чоннарынын бүгү делегей эл-сетки каттыжымшыкын хөгжүдүргө ийик бербес. Патриотизмн интернационализм-биле органиктг дүжүшкүн социалистг нацияларын акы-дуумалышкы чорунун идеяг үндөсүн болур.

Патриотчуларын болгаш интернационалисттерин өң эки шынарларын ажилчы

БИЧЕ-ТЕП. (Телефон-биле). Барыш-Хемчик районда «Кызыл тараачын» колхозун колхозчулары СЭКП Төп Комитетинин болгаш ССР Эвилелинин Министрлер Чөвүлелинин көдө ажил-агыйн бүгү ажилдакчыларынга үндүргөн кыйгырынын танышпаш, тарылганы кыска үдө белик агротехниктиг негеделер бугаар доозарын шийитилгез. Бз талазы-биле колхоз-тун белеткел багай асеп болгон.

Часкы хову ажилы эгелзөн: баштайгы хүн 6 тракторлар кирген, анда 2 тракторлар неменшениден дараазынын ийи хуннеринде шунту 8 агрегаттар ажилдап эгелзөн. Баштайгы үш хуннерде 813 гектарын шыгын базырган, 130 гектарда

Четпестерни узуткаар

СЕСЕРЛИГ. (Телефон-биле). Кызыл районун «Байн-Хем» көдө ажил-агый артели бо чылын 616 гектар черге тараа културалары тарып. Оң нинтиде кызыл-таст 400 гектар.

Колхозтун тарылгазында Кызыл МТС-тин трактор бригадасы (бригадир эш Андреев) ажилдап турар. Бригадада 4 трактор бижылганын. Колхозтун хову бригадасынын тараажылары (бригадир эш Адыла-биле) трактор бригадасынын механизаторлары хову ажилы эгелзөндөн бээр 300 гектар черин шыгын базырып илтирзөн болган 102 гектар черге кызыл-таст чажып тараан. Тракторист эш Сафонов хүнде кылыр ажил нормазын 120 хуу чедир күүсеп турар.

Бир эсептер Андреев биле Адыла механизаторларын болгаш колхозчуларын күш-ажылчы тараажыларын организастаа техникамын долдуу-биле ажилдап болза, шыгын базыраа чогуур чери дооскан, чажылганы элзеп шундалы берген турар хире үе өрткөн.

МТС-тин чоруткан тракторларынын септелгези чедир кылдымзынан тракторларын аар-саар септелгезин кылыр чоруткар түргачу таваржып турар болган

кызыл-тасты, 160 гектарда чингетаранын чашкан.

Мөөң-биле казы ажилын баштайгы хуннерде илерзеп четпестерни база айтыр керек. Ийгилакта агрегаттардан эш Чигир-оолдун «У-2» трактору үргөш 2 хүн ажилдаан. Ол ынакш Барыш шөлүндө трактор бригадасынан эш Серзенин «ДТ-54» трактору үргүзү үрелеп келген. Уүктелешкенин ажилдаар шак ниндиг байл эске-даа тракторларда бар. Ол чорук Кызыл-Мажаалык МТС-тин септелгени багай организастаанын херечилеп турар. Четпестерни дарый чайладыры негетинип турар.

бир трактор колдуунда ажилдавын септелгедө туруп турар.

СУТ-АКСМ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районун Киров аттыг көдө ажил-агый артели бо чылын 1100 гектар черге тараа културалары чажып турар. Бүгү тарылганын колхозтун ийи хову бригадасы эш Чамбабин бригадирлзени трактор бригадасынын күжү-биле ажилдап кылыр. Колхозтун хондарында ам 9 трактор ажилдап, часкы хову ажилы калбарып турар.

Эш Кок-оолга удуруткан №2 хову бригадасы 550 гектар чери ажилдап кылган тараа чажар. Оң нинтиден 160 гектар чери хуу аиларар. Колхозчу тараажылар болгаш механизаторлар шык бажырышкынын ажилын чорудуп турар. Ам 360 гектар черин шыгын базырып илтирзөн болган чер аиларылаан чоруда берген. Хову ажилын баштайгы хуннеринде болгулаан четпестерни демгелзэр керек. Чамык тракторларын септелгези багай кылдымзынан ажилдап-вайн туруп алыр чоруткар таваржып турар. Апрель 15—16 хуннеринде 4 тракторлар ажилдаан, септелгези турганнар. Сөөлү хуннерде ниндиг байлал үргүзүлөп турар.

А. АЛДЫН-ХЕРЕЛ.

Ажилдын темпизин дүргедедир

СУТ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Кызыл районда «Совет Тыва» колхоз тарылга шөлүн өрткөн чылымдын ыракта калбар-тырын көрүп турар, бо чылын чүгө тараа културалары бенин 860 гектарга тарыттыр. Алдыг беш чылдын баштайгы көдө ажил-агый чылында чагай дүжүтү өстүрүп алырмга кызымак күш-ажыл колхозтун шөлдеринде калбарып турар.

Шык бажырып илтирзенин ол колхоз чогуур өйдө хандырган, сөөлү хуннерде кызыл-тасты 480 гектарда, чингетараны

рааны 160 гектарда тараан. Кызылдин машина-трактор станцияларында ол колхозтун шөлдеринде чедир агрегаттар ажилдап турар.

Колхозтун Байн-Хөл болгаш Чингел-Даг участкаларында хову ажилы улам-на калбарып турар. Байн-Хөл суггарыл тарыыр шөлдерин 90 гектар кур черлер айландырган, ында үш тракторлар бар. Ажилдын темпизин дүргедетишпаан, ылангыя агротехниктиг негеделерин сагымырынче чугулаа кичөөнгей салдынып турар.

Ажилчы чоннары интернационализмн буюунга кижизитишпаан, бистин партиянык ССРЭ-нин бүгү улустарынын национал эрге-ажыктарын кичөөнгейлз көөрүн, национал республикаларын экономикаын болгаш култураларын хөгжүдери бүгү хемчеглер-биле дуузаларын негеп турар. Национал республикаларын эргелерин күдү көөр ынакш калды-даа орадажымшыкнарын партия шийитилгези үе шаап, национал политикамын чорударынын практикасында четпестерни уузкап турар.

Совет күрүенин тургузарынын үезинде Ленин эвилелешкен республикаларын ажилчы чоннарынын инициативалын калып, бүгү талазыг хөгжүдери шактыктап болур экин эртер төпчүдүгенин болу бээрине ууур, бюрократыг хажымшыкнарыга ууур сагындырып чорзаан. Ленинчи чыгыларын эдербишпаан, партия болгаш чазак ажил-агыйн удурутканга эвилелешкен республикаларын ролын күштелдирер талазы-биле чугулаа хемчеглер боттарынын келген. Эргелзеп баштаарында экин эртер төпчүдүгө чайла-тынган, удуруткун эргөжк чугулаа адырларын республикалар министрстволары тургустунган: Украинада кара металлургия болгаш хөмүр даш удуруткун, Азербайжанда нефть удуруткун, Казакстанда өнүгү металлургиянын министрстволары бар. 11 муң ажил удуруткун бугуругелерин эвилел чыгыргазынан республикаларынычче шийитил берген.

Республика удуруткун улам көсүк чери эгелзө: ол Украинада бүгү удуруткун продукциянын үштүн ийизин, Азербайжанда 80 хууун берип турар.

Коммунистг партиянын XX съездин эвилелешкен республикаларын ролын улам белик көдүрер, ажил-агыйн удуруткун оларын эргелерин калбартыр сорулганы салган. Съездин алдыг беш чыл планынын талазы-биле Директивалары бүгү эвилелешкен республикаларга удуруткун болган көдө ажил-агыйн чаа күчүзүг көдүрерин көргөн. Күртөөн болжот хөргөлгелерин хуварына эвилелешкен республикаларын ролын болгаш ат-алдарын белиригө хой чугулар кылдынып турар. Ол чорук эвилелешкен республика бүртүзү эрге-

Кыска хуусаада доозар дөөш

ЭРЭИН. («Шынын» көр.). Алдыгы беш чылдын баштайгы часкы хову ажилы Эрзин районун колхозтарында калбарып турар. Черинг эргезинге холбаштыр орай-тап-даа эгелзөн болза, ажилын темпизин багай асеп, кыска үдөш нинтиде муң ажил гектарын шыгын бажырыпкан, тарылга районун шунту колхозтарында эгелзеп берген.

«Чаа орук» колхозтун шөлдеринде 3 агрегаттар ажилдап турар. Апрель 23-ке чедир 250 гектарын шыгын бажырган болган 100 гектарда кызыл-тасты тараан. Колхозчулар болгаш механизаторлар тараа култураларынын тарылганын апрель 30-ге чедир доозарын хүдзөнгөн ажилдап турар.

З. САГААЧЫ.

Хову ажилдары эгелзөн

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Частын чылгыг хуннери эгелзөнгө холбаштыр Барыш-Хемчик районун тараажылары хову ажилчычө долу күш-биле кирген. Апрель 25-ке чедир баштайгы хуннерде нинтизи-биле 1200 гектарда кызыл-тасты тарыттыган.

Часкы хову ажилы «Комсомол 30 чылы» колхозта эки чоруп турар. Тараа култураларынын 56 хууун ол колхоз чашкан азы 449 гектарда тараан. «Совет Тыванын беш чылы» колхозта байлал база багай асеп, Ак-Довуркан механизация училешкенинде ында 45 кижин ийи агрегаттарын ажилдап турар. Олар апрель 21 болган 22 хуннеринде 357 гектарда кызыл-тасты тараан.

О. ТОВУУ.

Култура бригадасы

САМАГАДАА. (Телефон-биле). Элек-шиндиг дүжүт өстүрүп, ажаап алыр дөш күш-ажыл Тес-Хем районун колхозтарында улам калбарып турар. Сөөлү хуннерде 700 ажил гектар тарыттыган, оң нинтиде Ленин аттыг колхоз 379 гектарда кызыл-тасты чашкан. Районун колхозтары тараа култураларынын тарылганын май бирин байыралынын бенине доозарын хүдзөнгөн, ол сорулга боттанган турар.

Колхозтарын хову турлагаларына тараажыларга политиктиг кижизитилгелер болгаш култура массалыг ажилы үргүзү чорудуп турар. Чер-черде бот-тывынш уура-чүдү бөлүктөрүндө агылда, райкүсөөмүн култура кидилгенин организастааны бригада (удуруткуну эш Эртин) чаз, улам-на солун программалыг үнүшкүннөри чажыс асеп удаа чоруткан.

ажыктарын болгаш хөргөлгелерин эң эки база долу барымдалаап көөр арганы бээр, улустарын найыралын улам ынакш бижылаарына айыл болур.

Национал айтыргалы талазы-биле марксизм-ленинчи теориянын болгаш программанын шынын чүгө бистин чуртуу-вустун дорулгалары-биле асеп, харын база улаус демократиянын чурттарынын дүжүдүгө-биле, колония болгаш хамаарылгалыг чурттарын улустарынын национал-хосталгалыг шийткеленин бүгү чорудуламы-биле бүзүретишкен.

ССРЭ-нин улустарынын өрүг-биле чораш, оларын канчаар-даа аажок улуз дорулгаларын чогалдыкчы, боттарынын тодарай байдаларын барымдалаап ажилдашпаан, улаус демократиянын чурттары национал даралыг политикаын кезе меңгедө чок кылган, улуз чедикчилерин чедип алган. Кылат Улаус Республика чажыс элтиг болган хой националдыг күчүзүг күрүне болуп турар, ында бүгү национал улустар хостуг болган деп эргелзеп. Чугула 1949 чылдын октябрыдан 1954 чылдын июльга чедир Кыдатта уезд болгаш оон-даа улауг масштабта 66 автономнуг национал администрация черлери тургустунган. Кыдаттын Коммунистг партиязынын болгаш чазанын салгыш салымшыкынын ачылында национал районнарда бүгү чуртта ынакш экономика дүргөн хөгжүп, улустун културалары өсүп турар.

ССРЭ-де коммунистг тургузушкун, Кыдатта болгаш улаус демократиянын эске-даа чурттарында социалистг тургузушкун капиталистг дараалдан хосталган улустарын дөшмөнгелг коммунистг хөгжүдүлгенин чажыс аай агымшыкын кылдыр каттыжып турар.

Бистин партиянык бүгү совет кижилерин чогадыкчы идеяленин даанган, коммунистг партиянын XX съездинин шийитилгелеринде көрүлгөн төгөтүг сорулгаларын чедикчилерин ботандырып турар. Коммунизм дөш демисепе ССРЭ-нин улустары Коммунистг партияны дооганды чажыс эл-сеткилдиг, сыркы каттышкан. Совет чуртун күжү болган шийитилгес чорую — партиянын болгаш бүгү ажилчы чоннарын ол каттыжымшыкында, улустарын найыралында.

И. СМЕРНОВ.

Польша улус Республиканың сеймизинин сески сессиязынын ажыттынганы

ВАРШАВА, апрель 24. Польша Улаус Республиканың сеймизинин сески сессиязы дүүн Варшавада ажыттыган. Сеймизин депутаттары болган депутаттарынын орадакчылары, а ол ынакш хой санныг аалчылар хуралдар кылдыр залга чыгып келгенер. Сессиянын ажилылазынга Эдвард Охав, Александр Завадский, Юзеф Циранкевич, Константин Рокоссовский болган Польшаның каттышкан ажилчын партиянын база Польша Улаус Республиканың чазанын эске-даа удуруткучулар чедип келген. Аалчыларын аразында Албанияны Улаус Республиканың парламент төлөөлери, Польша Улаус Республикада туруп турар ачтын болган төлөөлөрүнүн баштыгынар.

Сеймизин маршалы Ян Дембowski сессияны ажыттышпаан, польша улустун шынын огу, бүгү делегейин коммунистг болгаш ажилчы шийткеленин

шылтарангай ажилдакчыны Болеслав Беруттун турасаалын бут кырынга демгелзеп эрттерин санаалаан.

Оң сөздө сески хүн айтырын бир хүн-биле бадылаан, ында министрлер Чөвүлелинин даргазынын илеткел. 1956 чылда күрүне бөдөденин төлөөлери чугаалажып көөрү болган 1955 чылда күрүне бөдөденин күүсөдөсүн дугайында министрлер Чөвүлелинин өткөдү база хосталга дугайында хойлуунуң төлөөлери болган эске-даа айтыргалар кырып турар.

Хүн айтырын хүдзөп алган сөздө министрлер Чөвүлелинин даргазы Юзеф Циранкевич илеткел кылган, чуртун шийткел болган даштыкы политикамын талазы-биле сорулгаларын дугайында аа тодаргай чугаалаан.

(СЭТА).

Кореянын күш-ажыл партиязынын үшкү съездизинин ажыттынганы

ПХЕНЬЯН. Кореянын төп телеграф агентлигинин дамычын турарын бугулар алгыра, Кореянын Күш-ажыл партиязынын үшкү съездизин Пхеньянда ажыттыган. Съездизе янзы-бүрү жокуларын партия организациаларында 914 төлөөлөр олуржуп турар.

Съездизе аалчылар болуп, Совет Эвилелинин Коммунистг партиязында, Кыдаттын Коммунистг партиязында болган эске-даа аны-дуума Коммунистг болган ажилчы партиялардан төлөөлөр олуржуп турар.

Даниянын Компартиянын ТК-зынын пленуму

КОПЕНГАГЕН. Даниянын Коммунистг партиязынын Төп Комитетинин пленуму чоокта чаа болуп өрткөн. Компартиянын даргазы Аксель Ларсен СЭКП-нин XX съездизинин дугайында илеткелди племуга кылган. Чуртта иштинк политиктиг байдалын дугайында илеткелди Даниянын компартиянын даргазын орадакчы Альфред Невсен кылган.

(СЭТА).

Уш араб күрүнелерин баштыңнарынын кады кылган меделгелси

БАИР, апрель 22. Чоокта чаа Джида (Сауд Аравиясы) болуп өрткөн үш талазыг чугаалажымшыкнарга үш араб күрүнелерин — Египеттин премьер-министри Гамаль Абдель Насерин, Сауд Аравиязынын хааны Саудтун, Йеменнин хааны Ахмедтин кады кылган меделгелсин Кайре чарлаан.

Тайбынын база араб чурттарынын айыл чок болган хамаарышпа чорун хандыларынын эрге-ажыктарына байкалымын кады ажилдажылаанче үш күрүнелерин нинти чүткүлүн найыралын болган бот-боттарын бажырынын буюунга болуп өрткөн чугаалажымшыкнаар көргүсөк деп меделгеледе чугаалап турар.

(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

Саргылардын камаланыңар

Кижилерге болган маалдарга улуз хораны саргылар чедирп турарлар. Чурттуг арга-ыштыг районнарында мезин аар аарын болур саргы эл-бөдөдөдө негедикчилер — саргылар бар болуп турар. Ховулар районнары саргынын шийитилгези тифинде аартып ол-ла магистарын эске-биз хевирер тыгылган, Ортакы Азиянын, Закавказиянын республикаларында саргынын каданнаар тифинд негедикчилери болур «Орнитодорус» деп саргылар бар.

Кайда саргылар бар болду, ол черлерге хову турлагалары тургузар черлерин онза ханачалы-биле шийип алыр керек. Ол турлагалары мал олардырыдан, ситен, сазан сарааттарында, ылангыя өрткөн чылдан артык эртер сарааттарында ырадыр тургузары чугула. Оларда хой санныг хемиркчилер болган саргылар кезеде-ле бар болур.

Чыраа үнүштер аразында, шыргай аразында, эргилзирзеп чери ынак, дөштер, чингистер биле күзүрүмчелер арга-ынак шырыжынын шийтине турлагалы тургузуп болбас. Саргыларын уузкап чок кылдыры-биле турлагалы догандыр 20 метр хире черинг ойт-ситенин кескеш, ону ырадып кааптары чугула.

Турагын догандыр туруп турар өгө-ситенин болган чыраалары эвулсия азы ДДТ деп кургаг хоран-биле ийикле чок болза, гексахлоран-биле хораннап арылаар.

Саргылардын кижини комбинзон эки камгалап болур. Бир эсеп комбинзон чок болза, чүвүрүн бончузун илтирзеп иштинге, хейленин азы хөргөтөштин эдөн чүвүр иштинге килргеш, акадими Е. Н. Павловскийн сүмелен турары четикин монга кедип алыры чугула. Бөдүн балык чедикшин узуну 75 — 80 сантиметр, дооразы 70 сантиметр кылдыр үзе кешип алыр. Оон соонда оларын склиларын нафталинодун он хуууг эдилдиринин холууланга элзеп каш шактын иштинде сүп өрттүргөн, оон соонда кургалдып алыр. Башты дуй каал алыр ыныг четилаар болза, саргыларын болган хан сарар ымыраа-сөөктөрүн коюулаат.

Ажилдын чажарларынын үезинде база ылангыя, ажилдын доозулганынын соонда бүгү мага-ботту, бир дугаар ээлгедө чүшкуну, монуну, колхозтар адаан топтап көөрү чугула. Бир эсеп ында саргылар кадалып кире берген болза, оларын кирген дааннары-биле катат өйт-кештен адырып ап кааптар. Саргынын калдыг-бир үс-биле чажыган, оон элзеп каш мишута эрткен соонда кызылчалы-биле ушта ырытып кааптары чугула. Ус-саржа болза, саргынын тынын чорурү үдүн дуй ал, даамчырады бээр, ынакш саргы кештен бегене-биле адырар. Саргыларын маалдарын үргүзүчү алырар, аштап турары чугула. Адырып чыгган саргыларын керосининг сазатга суккан өртелдир. Оон ангыда, саргыларын өртүрүп кааптар ДДТ деп кургаг хоранын маалдарын дүгүнчү аразында бизап тургаш арылаар хем.

Устуңе чугаалаан чүдүлгелер алырга, чажык халдавырлыг аарыларын негедикчилери болур саргыларын камгаланын болур бөдүн болган белеин хөргелетинер хоран эң чүдүлери бисте бар-дыр.

Саргылар-биле демисепе бистин чуртууоста ботандырып турар бойду чазартылганы улуз ажил-дууалыг. Бойдуз чазартылганы-биле арга-ыштыг арылаан, тарамыктадырып, бистин чуртууустун амылгаа чедир киж чурттал көрбөз, эң районнарын ажилдага килрип, кур черлерин аштырып ол орта културалыг үнүш аймаан тарып өстүрүп турар. Ол-ла бүгү хемчеглер бистин чуртун чүгө байлаан көүдөдир эсеп, а чонш каткышкыдарына база дууалыг болур.

Тыва областын санитар-чырыдышкын бажыны.

РЕДАКЦИЈАНЫ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиянын кулуучузу, бажын №3 ТЕЛЕФОНЫ: редакторун 3—62, редакторун орадакчынын, иштинк информация кидилгенин — 3—88, харым